

N:o 39.

Ank. till Riksd. Kansli d. 7 Maj 1869, kl. 11 f. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt förslag om tillägg till 15 Kap.
2 § Rättegångsbalken, i fråga om fullmäktigskap.*

Herr Grefve *E. Sparre* har uti en inom Första Kammaren väckt motion (N:o 41) framhållit behovet af ett ändamålsenligt ordnande af saksförarekallet. Redan i 1734 års lag hade man, inseende behovet af duglige saksförare, nedlagt fröet till en saksförare-institution genom bestämmelserna i 15 Kap. 2 § Rättegångsbalken, som är af denna lydelse: »De, som för andra må tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män. Ej bör någon allmänneligen dertill brukas, som af Rätten, der saken drifves, ej godkänd är och lof dertill fått. Vill parten bruka till fullmäktig sin skyldeman, eller den i hans tjänst är, eller han eljest hafver förtroende till; stånde det honom fritt. Konungens betjente, som Kronans uppbörd ej hafva, må ock för sina vänner tala, när deras förmän det tillåta, och de sin tjänst dermed ej försumma, eller det emot deras embetes pligt ej strider»; Och vidare funnes i 9 § stadgadt: »Den, som fått af Rätten lof, att rättegångssaker drifva, vare skyldig, att utan betalning hjelpa de fattiga för Rätta, då Domaren det pålägger». — Men det frö till en saksförare-institution, som sålunda blifvit utsådt, hade nästan helt och hållet blifvit qväfdt, då, inom hela riket, Göta Hofrätt samt Hofrätten öfver Skåne och Blekinge voro de enda domstolar, der personer förordnades att vara saksförare. Ville man kasta en blick på förhållandet i Frankrike, England och Amerika — de land, der civilisationen och industrien mest framskridit — skulle man finna de flesta civila embetsmän derstädes hafva längre eller kortare tid egnat sin verksamhet åt advokatycket. Ingen förordnades i dessa länder till domare, med mindre han förut vissa år praktiserat såsom advokat. De kunskaper, som utöfvandet af detta yrke erfordrade, de ansträngningar af tankekräften, som en advokat nödgades underkasta sig, så vida han ville vinna uppmärksamhet och förtroende, alstrade och uppammade

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 7 Saml. 20 Häft.

talangen. Advokaten utbildade sig till talare och lärde sig att föra ordet vid tillfällen, der sådant fordrades. — Hos oss funnes i hela landet knappt femtio personer, som förtjenade ens benämningen advokater, och ännu färre voro de, hvilka egde kunskap och förmåga att så som sig borde utöfva yrket. Allmänheten, särdeles på landsbygden, saknade kunniga personer att i sina rättegångsangelägenheter rådfråga. Ett sådant förhållande mångfaldigade både tvisternas antal och det besvär, som domaremagten måste underkasta sig för deras utredande och afdömande. För affärsmannen och industri-iddkaren, ja, för alla vore det likväl högst angeläget att på de ställen, der de hade något i rättsväg att uträtta, ega någon pålitlig, till namn och adress känd person, till hvilken de kunde vända sig. En annan olägenhet, som obefintligheten af ett sakförarestånd medförde, bestode deri, att den fattige i allmänhet svårigen kunde göra sin rätt gällande, då han saknade dertill nödigt biträde af sakkunnig person. I Frankrike hade man genom »la loi sur l'assistance judiciaire» den 30 Januari 1851 beredt äfven den fattige möjlighet att få rätt. Den, som läte inregistrera sig i l'ordre des advocats, vore nemligen förbunden att en viss tid, efter derom för hvarje fall meddeladt förordnande, biträda de fattige utan betalning. Vid utförandet af dessa uppdrag ansträngde sig många af de dertill utsedde advokaterna till det yttersta, för att vinna uppmärksamhet och allmänhetens förtroende. Den omständighet, att embetsmännen i Frankrike börjat sin bana såsom advokater med ett offentligt uppträdande, torde också hafva bidragit dertill, att derstädes så många talanger bland embetsmännen funnes.

På det att emellertid någon åtgärd måtte vidtagas till afhjelpande af olägenheterna i anmärkta hänseendet, ville motionären föreslå:

1:o »att med godkännande af de i 1734 års lag uti ämnet meddelade stadganden, hvilka, ehuru aldrig upphäfdade, dock i sednare tider ej efterlevats, Riksdagen beslutar det tillägg i 15 Kap. 2 § Rättegångsbalken, att hvarje domstol bör förordna ett efter omständigheterna lämpadt antal kunnige, oberyktade, ärlige och förståndige män, som sig dertill anmäla, att vid domstolen allmänneligen biträda med rättegångsakens utförande;

2:o att vid hvarje domstol en särskild plats anvisas för samma personer;

3:o att en hvar väl må sjelf föra sin talan vid domstol, men ej ega till ombud begagna annan än den, som antingen blifvit af domstolen utsedd att rättegångsärenden drifva eller visar sig hafva aflagt juridisk examen, eller, af domstolen känd, prövas ega de egenskaper, som

2 § af 15 Kap. Rättegångsbalken föreskrifver såsom vilkor för rättigheten att för andra inför domstol tala och svara;

4:o att hvarje domstol skall till Konungens Befallningshafvande i länet ingifva en, derstädes för allmänheten tillgänglig förteckning på dem, som fått domstolens förordnande att rättegångssaker drifva, tillika med deras adresser.»

Utskottet, som, enligt erhållen remiss, har att öfver detta förslag afgifva yttrande, har funnit detsamma förtjent af uppmärksamhet. De olägenheter, som härflyta deraf att i de särskilda orterna ej finnas kända personer, till hvilka parter och rättsökande med tillförsigt kunna vända sig i sina rättsangelägenheter, äro obestridliga och hafva ofta blifvit öfverklagade. Särskildt må här påpekas den omständighet, att, då för omkring tio år sedan hos Sveriges Riksdag och Norges Storting fråga förevar om antagande af en för begge rikena lika lag angående verkställighet i det ena riket af domar och utslag, meddelade i det andra, det härom utarbetade förslag bifölls i Sverige, men afslogs i Norge hufvudsakligen på den grund att tillgång på saksförare här i landet icke funnes för de Norrmän, som deraf kunde vara i behof. De af motionären föreslagna bestämmelser skulle utan tvifvel i någon mån bidraga till omförmälda olägenheters afhjelpande; och Utskottet kan så mycket mindre hysa några betänkligheter vid att i hufvudsaken biträda förslaget, som detsamma egentligen afser, icke införande af någon ny institution, utan endast en mera bestämd föreskrift för domstolarne att, på sätt redan nu varande lag antyder, hvar för sitt område bemyndiga vissa personer att der låta allmäneligen bruka sig såsom fullmäktige. Ett sådant bemyndigande innebure endast en anvisning på lämpliga personer, till hvilka parterna kunde anförtro sina angelägenheter; det uppläbde ej rättigheten för part att, sjelf utföra sin talan eller dertill välja annat tjenligt ombud.

Då det bör vara domstolen obetaget att lemna ifrågavarande uppdrag äfven till personer boende utom jurisdiktionen, torde med säkerhet kunna antagas, att brist ej skall uppstå på någorlunda lämpliga personer, som äro villiga att, utan lön af det allmänna, åtaga sig uppdraget, helst det ökade förtroende, som deraf är att påräkna, bör medföra tillräckligt stora fördelar, för att uppväga den dermed förknippade skyldigheten att utan betalning biträda de fattiga, då domaren det pålägger.

Deraf att en person bemyndigas att allmäneligen biträda med rättegångssakers utförande följer ingalunda, att han skulle hafva ovilkorlig skyldighet att åtaga sig hvarje sak, som honom anförtros. Detta må i hvarje särskildt fall bero på aftal vederbörande emellan; ty då det

är parten obetaget att anlita hvem som helst, så bör det ock stå saksföraren öppet att afsäga sig ett erbjudet förtroende, om han dertill finner sig föranlåten. En sådan saksförare är följaktligen icke att betrakta såsom offentlig tjänsteman; och beträffande sättet för hans afsättning och de skäl, som dertill må föranleda, finnas erforderliga föreskrifter meddelade i Kongl. Brevvet den 27 Maj 1801.

För åsyftade ändamålets vinnande är dock ej nog dermed att allmänna saksförare anställas. Det är jemväl nödigt att allmänheten erhåller kännedom om deras namn och hemvist. Detta synes lämpligen kunna ske derigenom att de upptagas i statskalendern, i hvilket afseende föreskrift borde meddelas vederbörande att hvarje år i behörig tid till Konungens Befallningshafvande insända erforderliga uppgifter.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet värdsamt hemställa,

att Riksdagen ville *dels* för sin del besluta en författning, så lydande:

»Såsom tillägg till hvad lagen i 15 Kapitlet Rättegångsbalken angående laga fullmäktig innehåller, förordnas som följer:

Vid hvarje allmän domstol skola minst två skicklige män bemyndigas att såsom fullmäktige tillhandaga parter, som dem anlita. Dessa fullmäktige skola nämnas, vid Hofrätt och Underrätt af Rätten sjelf och vid Högsta Domstolen af Konungens Nedre Justitie-Revision»;

dels ock genom underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t, så vida berörda lagförslag godkännes, täcktes i nåder meddela erforderliga föreskrifter, i ändamål att ifrågavarande saksförares namn och adresser må komma till allmänhetens kännedom.

Stockholm den 7 Maj 1869.

På Utskottets vägnar:

ARVID FAXE.

Reservationer

äro anmälda af Herrar Ola Bosson Olsson och Rosenberg.